

The Holy See

II. JÁNOS PÁL PÁPA **Beszéd az egyetemi oktatók világtalálkozójának résztvevőihez** 2000. szeptember 9.

Kedves Egyetemi Oktatók!

1. Örömmel találkozom Önökkel a kegyelem ezen esztendejében, amikor Krisztus határozottan hív minket arra, hogy nagyobb meggyőződéssel ragaszkodjunk a hithez és mélyen újítsuk meg az életet. Mindenekelőtt köszönöm az elkötelezettséget, amely e napokban a lelki és kulturális találkozókon megnyilvánult. Végigtekintve Önökön, gondolatban szívből köszöntöm az összes nemzet egyetemi oktatóit, s a hallgatókat is, akik vezetésükre vannak bízva a kutatás egyszerre fáradságos és örömteli útján. Köszöntöm Ortensio Zechino szenátor, egyetemi miniszter urat, aki itt van Önök között az olasz kormány képviselőjeként.

A professzor urak – akik korábban már hallották, vagy most hallották szavamat – egyetértettek velem abban, hogy alaptémát adok az Önök gazdag és részletekbe menő reflexiójához. E jubileumi találkozó mindannyiuk számára kedvező alkalmat adott annak vizsgálatára, hogy az ünnepelt nagy esemény, Isten Igéjének megtestesülése, mennyire az egész életet befolyásoló és átformáló életelv. Krisztus ugyanis nem pusztán egyvalaki a megfoghatatlan vallásos dimenzióban, hanem az a konkrét hely, ahol a Fiú személyében Isten teljesen magáévá tette emberségünket. Ővele „az örökkévaló belép az időbe, a Minden elrejtőzik a töredékben, Isten magára ölti az ember arcát”^[1]. Istennek ezen „kenózis”, mely a kereszttel „botrányáig” elmegy^[2], ostobaságnak tűnhet az önmagától megreszegült ész számára.

Valójában „Isten ereje és Isten bölcsessége”^[3] mindazok számára, akik kitárulnak az Ő szeretetének meglepetése (ajándéka) előtt. Önök azért vannak itt, hogy erről tanúskodjanak.

2. Az alaptéma, amelyről elgondolkodtak – egyetem egy új humanizmusért –, jól beleillik Krisztus központi jelentőségének jubileumi újrafelfedezésébe.

A megtestesülés eseménye ugyanis az embert a szíve mélyén érinti, megvilágítja gyökereit és célját, s olyan reménységre nyitja meg, mely nem csal meg. Önök, a tudomány emberei, állandóan az emberi személy értékét kutatják. Bármelyikük elmondhatja az ókori filozófussal: „Az embert keresem!” Erre az alapvető kérdésre annyi választ adtak, s e válaszok között Önök meghallották Krisztus választát: a választ, amely szavaiból hangzik, de még előbb fölragyog az Ő

arcán. Ecce homo: Íme, az ember!^[4] Amikor Pilátus a fölízgatott tömegnek megmutatta Krisztus elgyötört arcát, nem is gondolta, hogy bizonyos értelemben kinyilatkoztat. Tudtán kívül megmutatta a világnak Azt, akiben minden ember ráismerhet a maga gyökerére, s akitől mindenki remélheti üdvösségét. Redemptor hominis: ez Krisztusnak az a képe, melyet első enciklikám óta bele akartam „kiáltani” a világba, s e jubileumi évben föl szeretnék éleszteni a lelkekben és szívekben.

3. Krisztustól indítva, aki kinyilatkoztatja az embernek az embert^[5], Önök az elmúlt napok összejövetelén meg akarták erősíteni egy valóban „humanista” egyetemi kultúra igényét. Ez elsősorban azt jelenti, hogy a kultúrát az emberi személyhez kell mérni, legyőzve egy pragmatizmusba hajló vagy a tudományoskodásban szétszóródó – azaz az életnek értelmet adni nem képes – tudás kísértését. Ezért hangsúlyozták, hogy nem ellentmondás, hanem éppen logikai összefüggés van a kutatás szabadsága és az igazság megismerése között, ami a kutatásnak pontosan a célja, természetesen az emberi gondolkodás korlátai és fáradozásai között. Hangsúlyozandó szempont ez, annak érdekében, hogy ne engedjünk annak a relativista közszellemnek, mely a mai kultúra nagy részét fenyegeti. Valójában anélkül az irányultság nélkül, mely alázatos, de bizakodó magatartással keresi az igazságot, a kultúra menthetetlenül felszínessé válik, ráhagyatkozik a vélemények változandóságára, s kiszolgáltatja magát az erősebbek gyakran álnok fölényének.

Egy igazság nélküli kultúra nem biztosíték, hanem inkább veszedelem a szabadság számára. Más alkalommal már elmondtam: „Az igazság és az erkölcsiség követelményei nem alázzák meg és nem semmisítik meg szabadságunkat, hanem épp ellenkezőleg, lehetővé teszik és megszabadítják azoktól a veszedelmektől, melyeket magában hordoz.”^[6] Ebben az értelemben perdöntő Krisztus figyelmeztetése: „az igazság szabaddá tesz titeket”^[7].

4. Az igazságban gyökerező keresztény humanizmus magában foglalja a Transzcendens iránti nyitottságot. Az ember igazsága és nagysága abban rejlik, hogy a látható világ egyetlen öntudatra képes teremtménye, aki fölismeri, hogy egy mindenekfölötti misztérium szólította meg, amelynek az ész és a hit közösen adja az Isten nevet. Olyan humanizmusra van szükségünk, melyben a tudomány és a hit horizontja többé nincs összeütközésben.

Nem elégedhetünk meg azonban olyan kétértelmű közeledéssel, mint amelyet az a kultúra támogat, mely kétségbe vonja az ész igazságot megismerő képességét. Ezen az úton azt kockáztatnánk, hogy a hitet érzelmekre, hangulatra, művészetre – azaz minden kritikai alaptól megfosztott hitre – redukálnánk. Ez pedig már nem volna a keresztény hit, mely értelmes és felelős csatlakozást igényel mindahhoz, amit Isten Krisztusban kinyilatkoztatott. A hit nem az ész hamujából csírázik ki! Nagyon buzdítom mindnyájukat, az egyetem embereit, hogy tegyenek meg mindent annak érdekében, hogy helyreálljon az Igazság és az Abszolútum felé nyitott tudás horizontja.

5. Azt azonban világosan kell látni, hogy a tudás e „vertikális” dimenziója nem foglal magában semmiféle intimizáló zártságot; épp ellenkezőleg, természete szerint kitárul a teremtés dimenziói felé. Miként is lehetne másképp? A Teremtő elismerésével az ember elismeri a teremtmények értékét. Kitárulván a megtestesült Ige felé, elfogad mindent, ami Benne teremtett[8], s amit Ő megváltott. Föl kell újra fedeznünk a teremtés eredeti és eszkatologikus értelmét, figyelembe véve belső igényeit, ugyanakkor szabadon, felelősen, kreatív módon, derűsen, „megnyugodva” és szemlélődve örülve neki. Miként a II. Vatikáni Zsinat egy ragyogó részlete emlékeztet: „lelki szegénységben és a lélek szabadságával használva és élvezve a teremtett dolgokat, a világ igaz birtokosa lesz: mint akinek semmije sincs, és mindene megvan. »Minden a tiétek: ti azonban Krisztuséi vagytok, Krisztus pedig az Istené« (1Kor 3,22-23)”. [9]

Ma a nagyon figyelmes tudományelméleti reflexió elismeri, hogy az embertudományoknak és a természettudományoknak újra találkozniuk kell annak érdekében, hogy a tudás újra visszanyerje egységét. A tudományok és technológiák fejlődése ma csodálatos, ugyanakkor félelmetes lehetőséget ad az ember kezébe. Amikor az erkölcsi követelmények figyelembevételével tudatosítjuk a tudomány korlátait, az nem a tudománytól való félelem, hanem az emberhez méltó és az értelem szolgálatába állított kutatás biztosítása. Önök, akik a tudományos kutatás emberei, legyenek rajta, hogy az egyetemek „kulturális laboratóriumok” legyenek, ahol a teológia, filozófia, ember- és természettudományok között építő dialógus folyik, miközben figyelembe veszik az erkölcsi törvényt, a kutatás belső szabályait és az élet szolgálatát.

6. A hittel megvilágosított tudás nem szakad el a mindennapi élet tereitől, hanem azokban lakik a remény és a prófécia teljes erejével. Az általunk óhajtott humanizmus egy olyan társadalomért fáradozik, amely az emberi személyre és elidegeníthetetlen jogaira, az igazságosság és a béke értékeire, és – a szolidaritás és a szubszidiaritás szellemében – az egyének, a társadalom és az állam tisztességes kapcsolataira koncentrál.

Olyan humanizmus ez, mely még a gazdagsági fejlődésbe is lelket tud önteni, hiszen az „minden ember és az egész ember javára” kell, hogy szolgáljon. [10]

Különösen sürgető feladat az együttműködés annak érdekében, hogy a kultúra hiteles eredményeként megszületett demokrácia igazi mivoltát teljesen biztosítsuk. E témakörben ugyanis aggasztó jelenségek mutatkoznak, pl. amikor a demokráciából pusztán ügyvitelt formálnak, vagy azt gondolják, hogy a többség akaratának kifejezése elegendő egy törvény erkölcsi megengedettségéhez. Valójában „a demokrácia értéke azokkal az értékekkel együtt áll vagy bukik, melyeket megtestesít és támogat. (...) Ezen értékek alapja nem lehet időleges és változókéony „többségi” vélemény, hanem csak egy objektív erkölcsi törvény elfogadása, amennyiben az emberi szívbe írt „természeti törvény” az irányadó a polgári törvény számára.” [11]

7. Kedveseim, az egyetemek – épp úgy, mint a többi intézmények – érzik a jelen óra súlyát. Mindazonáltal az egyetem nélkülözhetetlen a kultúra számára. Ezért nem veszítheti el eredeti

rendeltetését a kutatásra, s a vele együttjáró, életformáló – s mondanám, nevelő – tevékenységre, elsősorban a fiatal nemzedékek javára. E feladatnak kell azon reformok és alkalmazkodások középpontjában állnia, melyekre ennek az ősi intézménynek is szüksége lehet, ha meg akar felelni az idők követelményeinek.

A keresztény hit a maga emberiségével hozzá tud járulni az egyetem életéhez és nevelői feladatához, oly mértékben, amennyire a gondolkodás erejével és a megfelelő étellel tanúskodnak róla kritikus és építő dialógusban azokkal, akiket más indítékok vezérelnek. Kívánom, hogy e távlatot majd azok a világtalálkozók is elmélyítsék, melyeken a közeljövőben egyetemek rektorai és adminisztratív irányítói, egyetemi lelkesek és hallgatók fognak találkozni saját nemzetközi „fórumaikon”.

8. Kedves Tanárok! Az evangéliumból a világnak és az embernek olyan felfogása származik, mely szüntelenül fölszabadítja a kulturális, emberies és etikai értékeket az élet és a történelem tisztességes szemléletére. Legyetek erről mélyen meggyőződve, és ezt tegyék munkátok kritériumává.

Az Egyház, melynek történetileg elsődleges szerepe van az egyetemek kialakulásában, változatlanul mély szimpátiával tekint rájuk, és Önöktől döntő hozzájárulást vár ahhoz, hogy ez az intézmény úgy lépjen be az új évezredbe, hogy teljesen magára talál, mint olyan hely, ahol kvalifikált módon bontakozik ki a tudásvágy, az igazság szenvedélyes szeretete és az ember jövőjével való törődés. E jubileumi találkozás hagyjon mindannyiukban eltörölhetetlen jelet, s adjon új erőt e nagyon fontos feladathoz. E jókívánással áldom meg Önöket Krisztus, a történelem Ura és az ember Megváltója nevében tiszta szívemből.

Jegyzetek:

[1] Fides et ratio, 12.

[2] vö. Fil 2,7.

[3] 1Kor 1,23-24.

[4] vö. Jn 19,5.

[5] vö. Gaudium et spes 22.

[6] Beszéd a palermói egyházi kongresszushoz, Insegnamenti, XVIII., 2, 1995, 1198. o.

[7] Jn 8,32.

[8] vö. Jn 1,3.

[9] Gaudium et spes 37.

[10] Populorum progressio, 14; Sollicitudo rei socialis, 30.

[11] Evangelium vitae, 70.

© Copyright 2000 - Libreria Editrice Vaticana

Copyright © Dicastero per la Comunicazione - Libreria Editrice Vaticana